

Ministerie van VWS
Dr. J. Bussemaker, staatssecretaris
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Utrecht: 7 januari 2010
Kenmerk: B 6089 Bst/MK/HS
Onderwerp: Aanbiedingsbrief bij onderzoeksrapport
AWBZ pakketmaatregel en oudere migranten

Geachte mevrouw Bussemaker,

CSO en NOOM hebben in het kader van de Cliëntenmonitor Langdurige Zorg een onderzoek laten uitvoeren naar de gevolgen van de pakketmaatregel AWBZ voor oudere migranten die gebruik maken van dagactiviteiten.

De Cliëntenmonitor Langdurige Zorg is een activiteit van zeven landelijke cliëntenorganisaties, op basis van een programmasubsidie van het ministerie van VWS. De deelnemende organisaties in dit samenwerkingsverband zijn: CG-Raad, CSO, Landelijk Platform GGZ, LOC, NPCF, Per Saldo, Platform VG.

Door middel van deze brief vragen wij uw aandacht voor de resultaten van het onderzoek en de aanbevelingen die CSO en NOOM op basis daarvan hebben geformuleerd.

Op voorhand willen wij naar voren brengen dat bij het NOOM steeds meer signalen binnenkomen dat er problemen zijn rond de zorg voor de ouderen in de verschillende migrantengemeenschappen.

Ons onderzoek omvat 44 projecten voor cultuurspecifieke dagbesteding van 14 organisaties verspreid over het land. Daarmee wordt een goed beeld gegeven van de betekenis en ontwikkelingen. Uit het onderzoek blijkt dat oudere migranten inzake de dagactiviteiten onevenredig hard getroffen worden door de pakketmaatregel AWBZ. Van de 575 geherïndiceerde migrantenouderen zijnde deelnemers aan door de AWBZ gefinancierde dagverzorging is bij 54% de indicatie voor dagverzorging komen te vervallen.

Uit het rapport "Tweede Meldactie Cliëntenmonitor Langdurige Zorg" (januari 2010) blijkt dat dit percentage onder Nederlandse deelnemers ligt op 34%, een aanmerkelijk verschil van 20%.

Verder blijkt dat dagactiviteiten voor oudere migranten in hoge mate bijdragen aan hun lichamelijke en geestelijke gezondheid en welzijn, zeker voor die ouderen waar sprake is van eenzaamheid en beginnende dementie. De projecten vormen een kristallisatiepunt voor ontmoeting, ontspanning, educatie, integratie, participatie en emancipatie van migrantenouderen. De projecten blijken hét middel bij uitstek om hen uit hun sociaal isolement te halen en hen kennis te laten maken met de reguliere zorgvoorzieningen.

De ontwikkelde dagactiviteiten zijn een belangrijk communicatiemiddel in de samenwerking tussen de organisaties van migranten, de migrantenouderen en zorgorganisaties die in goed overleg gedurende een aantal jaren met eigen financiën en veel vrijwilligerswerk is opgebouwd. Hierdoor vindt een geleidelijk en natuurlijk proces van interculturalisatie plaats waardoor meer zorg op maat voor nieuwe klantengroepen kan worden geboden.

Met dagverzorging is een cliëntvolgsysteem tot stand gebracht voor ouderen die voorheen geen gebruik maakten van ouderenvoorzieningen en die ook niet in beeld waren bij de ouderenzorg. Daarmee is een onmisbare schakel gevormd in de ketenzorg voor de huidige generatie migrantenouderen van Surinaamse, Moluks/Indische, Chinese, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse afkomst. Het breekt met de Nederlandse intramurale traditie om groepen ouderen met hetzelfde ziektebeeld te concentreren in één ruimte.

Dagvoorzieningen voor oudere migranten – hoe dan ook gefinancierd – dienen eveneens doelen die vanuit sociaal beleid belangrijk worden gevonden: preventie, vroegsignalering, inburgering, sociale participatie, compensatie bij beperkingen, verbeterde toegang tot de zorg, eenzaamheidsbestrijding, het voorkomen van overbelasting bij en het bieden van respijtzorg voor de mantelzorgers, en het voorkomen van zwaardere zorgvormen.

Een positief en belangrijk neveneffect is dat zorgorganisaties met cultuurspecifieke dagverzorging aantrekkelijk zijn voor nieuwe doelgroepen ouderen van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst. De projecten hebben bovendien een gunstige invloed op het aantrekken van nieuwe Nederlanders als werknemers van zorg- en welzijnsinstellingen.

Bij indicatiestellers en zorg- en welzijnsinstellingen bestaat nog het traditionele beeld dat de migranten zelf voor hun ouderen zorgen. De tweede en derde generatie wil de zorg voor hun ouders wel op zich nemen, maar heeft tegelijkertijd te maken met de gevolgen van hun succesvolle integratie. Mannen en vrouwen hebben vaak een volle agenda met werk, opleiding, zorg voor de kinderen en andere activiteiten. Wij zien een groeiende overbelasting bij de mantelzorgers, waaronder ook veel jonge mantelzorgers.

Daarnaast wordt zichtbaar dat steeds meer oudere migranten niet de zorg krijgen die zij eigenlijk nodig hebben. Gezien de beperkte kennis over ouderdomsproblemen en ziektebeelden en de beperkte ervaring met specifieke mantelzorgactiviteiten voor deze doelgroep, zijn breed opgezette mantelzorgtrainingen voor kinderen en partners van migrantenouderen dringend gewenst om hen in staat te stellen langer en beter voor hun partner of ouder te zorgen. Dit kost tijd.

Het onderzoek wijst uit dat veel oudere migranten op een gebrekkige manier zijn geherindiceerd door de CIZ, waardoor zij in een deel van de gevallen ten onrechte niet meer mogen meedoen aan deze activiteiten. Oudere migranten zijn onbekend met het Nederlandse indicatiesysteem, waardoor vrijwel geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van het indienen van bezwaar. Na een onterechte afwijzing van de indicatie-aanvraag bestaat het reële risico dat hun problemen zich verergeren, dat zij na verloop van tijd op zwaardere vormen van zorg terugvallen en dat de mantelzorg overbelast raakt.

Uit het onderzoek blijkt verder dat de financiering van deze waardevolle dagactiviteiten onder grote druk staat. De WMO lijkt op zich een alternatieve financieringsbron, maar in de praktijk zijn de gemeenten niet of nog niet bereid deze activiteiten te bekostigen, mede omdat zij hiervoor niet financieel gecompenseerd worden door het rijk.

Wij delen de inzet van de staatssecretaris om de AWBZ te beperken tot de mensen met matige en ernstige beperkingen. Wij realiseren ons dat voorzieningen voor mensen met lichte beperkingen thuishoren in de WMO. Maar dat neemt niet weg dat de gevolgen van de snelle wijziging in de AWBZ ernstig uitpakken voor de groeperingen van oudere migranten.

Op basis van de resultaten van het onderzoek en bovenstaande conclusies komen CSO en NOOM tot de volgende aanbevelingen.

Ruimere indicatieregels in 2010

Omdat de afbouw in de AWBZ niet samen is gegaan met een opbouw van WMO-voorzieningen in het kader pleiten wij ervoor dat de AWBZ-indicatieregels in 2010 ruimer worden geformuleerd, zodat er een meer vloeiende overgang is naar het jaar 2011, in welk jaar de gemeenten op dit punt hun WMO-verantwoordelijkheid hebben kunnen nemen. Pas in de loop van 2010 wordt echt in volle omvang duidelijk wat de effecten van de pakketmaatregel AWBZ zijn. Dit overgangsjaar voorkomt dat waardevolle activiteiten verdwijnen en veel migrantenouderen tussen de wal en het schip geraken, omdat er voor hen drempels zijn bij het gebruik van zorg- en welzijnsvoorzieningen. Dat geeft ook de tijd om na te gaan aan welke voorwaarden deze algemene voorzieningen moeten voldoen om er voor te zorgen dat de onderzochte cliëntgroepen met hun beperkingen en ouderdomsproblemen zich daar welkom voelen en kunnen participeren in de activiteiten.

Krachtige impulsen voor het WMO-beleid, ook door VWS en VNG

CSO en NOOM bevelen aan een lokaal WMO-beleid te ontwikkelen dat voorziet in dagactiviteiten voor ouderen die dat nodig hebben voor het behoud van zelfstandigheid en het deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Dat past binnen de wettelijke doelen van de WMO te weten de compensatieplicht en de participatiedoelstelling. Organisaties van oudere migranten met kennis over en ervaring met deze doelgroepen willen graag betrokken worden bij de verdere beleidsontwikkeling.

Het is bijzonder zinvol middelen vrij te maken om zorg- en welzijnsorganisaties, die samen met zelforganisaties ervaring opgedaan hebben met kwetsbare groepen migrantenouderen en cultuurspecifieke en cultuursensitieve werkwijzen hebben ontwikkeld, in staat te stellen hun 'best practices', expertise en methodische aanpak vast te houden. Zelforganisaties van (oudere) migranten zijn in het interculturalisatie-proces een onmisbare partner gebleken en hebben dit ook laten blijken in de contacten en samenwerking met de onderzochte organisaties.

Wij vragen de staatssecretaris en de VNG verantwoordelijkheid en regie te nemen voor het behoud alsmede de verdere vernieuwing van de dagactiviteiten voor (migrant) ouderen. Wij zien namelijk dat wethouders op dit punt niet of onvoldoende de regie nemen bij het vormgeven van dit soort collectieve WMO-voorzieningen. Bovendien zien wij een gebrek aan uniformiteit in de besluitvorming tussen de verschillende gemeenten.

Hercontroles van herindicaties

Het CIZ wordt verzocht hercontroles uit te voeren wanneer de verstrekte afwijzende herindicatie louter is gebaseerd op telefonische informatie. Dit voorkomt dat de betrokken ouderen ten onrechte uit de zorg verdwijnen. Het is belangrijk dat deskundigheidsbevordering wordt georganiseerd voor medewerkers van het CIZ ten aanzien van culturele aspecten en barrières in bejegening en communicatie, alsmede de specifieke problemen waar migrantenouderen mee kampen. Het NOOM is graag bereid hierbij te adviseren.

Uitbreiding van dagactiviteiten voor oudere migranten

Aansluitend op de reeds bestaande projecten Dagverzorging is het aan te bevelen om deze cultuurspecifieke zorgvormen binnen de intramurale ouderenzorg uit te breiden.

Uiteindelijk is dit een kostenbesparende investering.

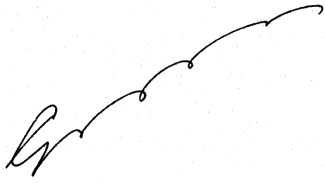
Zij sluiten ook naadloos aan op de bestaande ontwikkelingen naar kleinschalige en leefstijlgerichte zorgvormen. Organisaties van oudere migranten willen graag hun kennis en ervaring daarvoor inzetten.

Het onderzoeksrapport is te vinden op de websites van de CSO en het NOOM

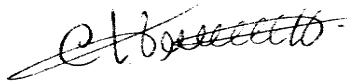
www.ouderenorganisaties.nl

www.netwerknoom.nl

Met vriendelijke groeten,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'G. van Soest', written in a cursive style.

Drs. G. van Soest, voorzitter CSO

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'C. Harrevelt', written in a cursive style.

Mevrouw Drs. C. Harrevelt, voorzitter NOOM